

**Nyugat-magyarországi Egyetem
Széchenyi István Gazdálkodás- és Szervezéstudományok
Doktori Iskola**

**A kiegészítő melléklet
szerepe és tartalma a számviteli információ hordozta
„megbízható és valós kép” kialakításában**

Doktori (PhD) értekezés tézisei

Tóthné Szabó Erzsébet

Sopron

2010.

Doktori Iskola: Széchenyi István Gazdálkodás- és Szervezéstudományok

Vezetője: Prof. Dr. Székely Csaba DSc.

Program: Pénzügyi program

Vezetője: Prof. Dr. Báger Gusztáv CSc.

Témavezető: Prof. Dr. Lett Béla CSc.

.....

Témavezető támogató aláírása

1. A kitűzött célok, hipotézisek

A piacgazdaság működéséhez nélkülözhetetlen, hogy a piac szereplői számára döntéseik megalapozása érdekében mind a vállalkozók, mind a nem nyereségorientált szervezetek, valamint az egyéb gazdálkodást folytató szervezetek vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről és azok alakulásáról objektív információk álljanak rendelkezésre.¹

A számviteli információ egy olyan különleges információ, amely kettős szereppel bír. Egyrészt az évközi gazdálkodási intézkedések, cselekvések következményeit mutatja meg a gazdasági események zárt rendszerű rögzítésével és feldolgozásával. Másrészt – és a disszertáció erre koncentrálna – a beszámolón keresztül a gazdálkodónak a külvilág felé történő bemutatásához szükséges, elsősorban éves, illetve előző (bázis) éves adatokkal, valamint az adatok értelmezéséhez szükséges magyarázatokkal.

E kettősség eltérő motivációt jelenthet a beszámolót készítők részére, de a piac többi szereplője számára a megbízhatóságot, a „megbízható és valós kép” tükrözését kell biztosítani.

A számviteli szabályozás legfontosabb célja, egységes normákat meghatározva biztosítsa az egyértelműséget és az összemérhetőséget.

A kiegészítő melléklet nem csak a táblázatos számviteli dokumentumok (mérleg, eredménykimutatás, cash flow-kimutatás) adatainak magyarázata, az analitikus és a főkönyvi könyvelésből részletek közzététele, hanem egyben a társaság olyan nyilvános dokumentuma, amely egyesíti, magában foglalja a különböző információkat, ezáltal a vállalkozással kapcsolatos többlet információ nyújtására képes.

A nyilvános számviteli információk fokozatos bővítése és az adminisztráció csökkentését célul kitűző intézkedések egyszerűsítései párhuzamosan zajlanak, amelynek utolsó állomása a kiegészítő mellékletet is

¹ Számviteli törvény preambuluma

elhagyó sajátos egyszerűsített éves beszámoló lehetővé tétele Magyarországon, mennyiségében nem elhanyagolható vállalkozási körben.

A számviteli információk egy köre a beszámolók kötelező közzététele alapján eddig is nyilvános volt, de azok elérése időigényes és – bár csekély, de – költséggel járó feladat volt. A téma aktualitását növeli, hogy a céginformációk zártságának oldására a számviteli beszámolók interneten való elérése új lehetőségeket nyit. A nyilvánosságra hozatali kötelezettség Magyarországon – 2009. április 30-át követően – elektronikus formában történő közzétételi kötelezettséget jelent. Az elektronikus közzététel a piaci szereplők számára megteremti a lehetőséget, hogy gyorsan és ingyenesen hozzájussanak az üzleti partnerek számviteli beszámolóihoz. Ez várhatóan fokozatosan elindíthatja a beszámolók iránti érdeklődést azon piaci szereplők részéről is, akik eddig ezt nem tették meg.

Mindezek következtében felértékelődik a számviteli beszámolóban szereplő adatok, információk tartalmának – mennyiségének és minőségének – fontossága, a közreadók felelőssége a nyilvánosságra hozott információk vonatkozásában, valamint a nyilvánosságra hozandó, de azt elmulasztó kötelező információk vonatkozásában is.

A pénzügyi és gazdasági válság, a felszámolások és csődök időszakában fokozódik a kockázatbecslés szükségessége, a céginformációkból való következtetés fontossága.

Számos kritika jelenik meg arra vonatkozóan, hogy a számviteli beszámoló nem ad valós képet a vállalkozások vagyonáról, pénzügyi helyzetéről, annak eredményéről. Sürgetően aktuális elvárás, hogy a számviteli beszámolók mindinkább a valóságot tükrözzék, azaz tágabb értelemben érvényesüljön a valódiság elve, hogy ehhez a számviteli beszámolón belül a kiegészítő melléklet információi fokozottan hozzájáruljanak.

Sok befektető alapított céget a környező államokban, így fokozott az elvárás és az érdeklődés a számviteli információk egyértelműsége és összehasonlíthatósága és nem utolsósorban a megbízhatósága iránt.

A kutatás azt a célt tűzte ki, hogy sokoldalúan megvizsgálja a nemzetközi és a magyar szabályozás szerinti számviteli beszámoló egyik elemét, a kiegészítő mellékletet.

A vizsgálat kiemelt célja annak megállapítása, hogy a számviteli beszámoló kiegészítő melléklete megfelelő mértékben szolgálja-e a beszámolókból nyerhető információk megbízhatóságát. A kiegészítő melléklet segítségével megbízható, valós és hű kép nyerhető-e az adott gazdálkodó vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről, azáltal, hogy a mérleg, eredménykimutatás és cash flow-kimutatás táblázatának számadatainál bővebb információi (közlés, bemutatás, magyarázat mellett elemzés és értékelés is) segítik az információt készítő és nyilvánosságra hozó megítélését.

Tágabb kitekintésben a kutatás célja, hogy a témát nemzetközi környezetbe helyezve kövesse a számviteli beszámoló – pénzügyi kimutatás – elmúlt két évtizedbeli fejlődését, és vizsgálja a magyar és a nemzetközi előírások összhangját, a nemzetközi szabályok változásának magyarországi adaptálását. Néhány környező ország (amelyek gyakori szereplői a magyarországi tőkebefektetésnek, vállalkozás-alapításnak, együttműködésnek) nemzeti szabályozási sajátosságainak és fejlődésének megismerése és bemutatása, valamint a környezethez való viszonyítás segíti a hazai rendszer megítélését.

Történeti megközelítésben a kutatás célja, hogy a magyar számviteli szabályozás politikai-gazdasági rendszerváltás óta történő nyomon kísérésével kiemelje a ható tényezőket, a módosítási csomópontokat, és rögzítse az aktuális állapotot.

Indokolt összevetést tenni, hogy a kiegészítő mellékletre vonatkozó szabályozás elvárásai és a primer kutatásba bevont gazdálkodó szervezetek által készített egyedi beszámolók kiegészítő mellékletei hogyan viszonyulnak

egymáshoz, a kiegészítő melléletek információ mennyisége, tartalma és minősége mennyire felel meg a szabályozás szerinti előírásoknak, és a megfelelőség mellett ténylegesen segíti-e a megbízható és valós összkép bemutatását.

A szerző több mint 25 éves könyvvizsgálói, adótanácsadói, pénzügyi és gazdasági tanácsadói munkakörben végzett tevékenységének gyakorlása során szerzett tapasztalatok hasznosítására törekedett a felmérő ívek szerkesztésekor, a primer kutatás eredményeinek interpretálásakor, a KKV-k jellemzésével való általánosításakor, a mértéktartó javaslatok megfogalmazásakor.

A változó szabályozás kiterjed a beszámolási kööttségek vállalkezési jellemzőkhöz igazítására az egyszerűsítésekre is. A magyar és hasonlóan kis- (és főleg mikro-) vállalkozásokból álló nemzetgazdaságok társaságainak összetétele jelentősen eltér a meghatározó országokétól. Lényeges különbség van az adott nagyságú vállalkozás-csoportok versenyzgazdálkodási befolyásában. A szerző számítást kíván végezni a különböző értékhatár-módosítások cégcsoportokat alakító hatására. A vállalkozások besorolására általánosan alkalmazott jellemzők (létszám, árbevétel, mérlegfőösszeg) alapján képzett kategóriák (KKV kategóriák, számviteli beszámoló típusa, könyvvizsgálati kötelezettség vagy mérlegképes könyvelő előírása) alakulása a mértékek változtatásával lényeges kihatással vannak a beszámoló és a kiegészítő melléklet információinak mennyiségére és minőségére. Ezzel a disszertáció célja azt bemutatni, hogy az európai uniós mértékek alkalmazásával mekkora számú, súlyú céghalmaz marad ki az információnyújtásból, a szakmai kontrollból a magyar nemzetgazdaság jelenlegi vállalkozási struktúrájában.

A kutatás a feladat meghatározásnak megfelelően a kiegészítő mellékletre koncentrálni.

Célkitűzései:

- feltárni a kiegészítő melléklet helyét és szerepét a számviteli beszámolóban,
- meghatározni a kiegészítő melléklet tartalmi előírásait, azok változását és teljesítését, ehhez felmérést végezni,
- meghatározni a törvényi és a szakmai elvárásoknak megfelelő kiegészítő mellékletek jellemzőit,
- összefüggéseket feltárni a cégállapotot leíró tényezők és a kiegészítő melléklet információinak mennyisége és minősége között, ehhez elvégezni a kiegészítő mellékletet minősítő jellemzők meghatározását és felvételét,
- felméréssel feltárni a számviteli beszámolót készítők és a felhasználók véleményét a kiegészítő mellékletek összeállításának és hasznosíthatóságának gyakorlatáról, a kiegészítő melléklet elkészítésének körülményeit feltárva, megállapítani az általánosítható jellemzőket.

A szerző további célja ajánlást készíteni a tapasztalatok alapján

- a kiegészítő melléklet szakszerűségének javítására, elkészítésének egyszerűsítésére és hasznosíthatóságának egyértelműsítésére,
- a megbízható és valós összkép nyújtásának jobbításához a gyakorlatot segítő elemek megfogalmazására, valamint
- a szemléleti egységesítés szükségességére és lehetőségeire

elsősorban a mikro-, illetve a kisvállalkozások számára.

Jelen kutatás nem érintett számos fontos területet a kiegészítő melléklet vonatkozásában, de ezekre remélhetőleg a kutatás folytatásakor visszatér a szerző, pl.: a konszolidált beszámolóra; a speciális tevékenységű szervezetek, és a fokozott közérdeklődésnek kitett gazdálkodók, nonprofit szervezetek közhasznúsági beszámolójára.

Hipotézisek:

- H1. A magyar számviteli szabályok fokozatosan közelednek a szintén változó nemzetközi előírásokhoz, EU-s irányelvekhez, a Nemzetközi Számviteli Standardokhoz/Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardokhoz (IAS/IFRS-ekhez), ajánlásokhoz. Ez valószínű igaz a kiegészítő mellékletre is, de a nemzetközi megoldások különbözősége, a magyar számvitel elhúzódnó jogszabályi korrekciós folyamata miatt jelentősebb eltérések, magyar sajátosságok is megjelennek a kiegészítő melléklet előírásainál. Ha nincs teljes egység, részleges a harmonizáció, akkor az eltérések egyes területeken erősebbek, másoknál gyengébbek a nemzetközi és a magyar számviteli előírásokban és gyakorlatban. A különbségek azonban nem lehetnek lényegét befolyásolóak.
- H2. A társadalmi-gazdasági rendszerváltás egyik alap jogszabályának tekinthető a számviteli törvény (1991. évi XVIII. tv.), amely időben is megelőzte számos fontosabbnak vélt terület szabályozását. Az eltelt időszak módosításai fokozatosan érvényesítették a számviteli törvényben a társadalmi gazdasági helyzet alakulásának megfelelő változásokat, a nemzetközi és a hazai igényeknek megfelelő korrekciókat. 2000. évben a jogszabályalkotó úgy döntött, hogy módosítás helyett újra kodifikálja a számviteli törvényt, tehát vannak változatlan, alig módosuló és lényegesen más, új előírások. A módosítások folyamata azóta is zajlik, előbb az EU szabályozáshoz, nemzetközi számviteli standardokhoz való közelítés miatt, később annak korrekciói és a hazai pontosítások, meggondolások miatt. A kiegészítő melléklet esetében is számos hatás jelentkezett a változásokban, amelyek a permanens módosítás miatt nehezebben érvényesültek a gyakorlatban.

H3. A törvényi előírás szerint elkészített kiegészítő melléklet jelentősen hozzájárul a vállalkozások vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről a megbízható és valós összkép kialakításához. A hazai számvitelben a vállalkozások esetében is már négy fajta elemi beszámoló típus különül el, amelyek a kiegészítő mellékletben is eltérő szabályozásúak. A megbízható és valós összkép bemutatásában nem lehet további engedményeket tenni, mert akkor a szabályozás értelmén esik csorba.

A kis- és középvállalkozások (KKV-k) egyenként kevésbé, de összességükben ugyanakkor Magyarországon is nagyon jelentős nemzetgazdasági súlyt képviselnek. Az értékhatárok módosítása az egyes kategóriáknál további nagy erejű eltolódásokat, ezzel az információ mennyiség csökkenését, minőségének romlását, információ hiányát eredményezné.

H4. Felméréssel, annak kiértékelésével meg lehet határozni a kiegészítő melléklet minőségét jelölő objektív mutatókat.

A kiegészítő melléklet minősége meghatározható, mérhető, így a kiegészítő mellékletek különbözősége, az egyes elemek színvonala megállapítható.

H5. A szervezetek egyes jellemzői és a kiegészítő melléklet minősége között összefüggés van, amelyek feltárhatók.

A különböző csoportok kiegészítő mellékletének minősége, jellemzői lényeges eltérést mutathatnak.

H6. A számviteli beszámoló felhasználóinak és készítőinek a véleményei alapján reális kép alakítható ki a kiegészítő melléklet összeállításának és hasznosításának jellemzőiről.

H7. A lényeges összefüggések feltárhatók és a kiegészítő melléklet minőségének javítására, korszerűsítésére javaslat adható.

2. A kutatás tartalma, módszere és indoklása

A disszertáció elkészítése során a szerző szekunder és primer kutatást végzett.

A szekunder kutatás anyagául a nemzetközi és a hazai számviteli szabályok, törvények, irányelvek szolgáltak, valamint a témához kapcsolódó egyéb szakirodalom feldolgozása. A témára vonatkozó hazai és idegen nyelvű irányelvek, törvények, standardok feldolgozása során a disszertáció áttekintette a pénzügyi kimutatás egyik elemére, a kiegészítő mellékletre vonatkozó előírásokat, valamint ahol ez szükséges volt, ott a beszámoló két fő elemére, a mérlegre és az eredménykimutatásra vonatkozó előírásokat is. Feldolgozta továbbá a vonatkozó uniós előírásokat, az uniós előírások és a magyar előírások összhangját. A magyar előírások mellett néhány olyan környező nemzet ilyen vonatkozású szabályait is vizsgálta, amelyek gazdasága sok tekintetben összefügg a magyar gazdasággal.

A nagy volumenű, széleskörű kérdőíves felmérés folytatásához jelentősebb anyagi erőforrások lennének szükségesek, ezért az alkalmazott kutatás módszertana a kvalitatív és kvantitatív kutatási módszerek mixét tartalmazza (hibrid módszer).

Kvantitatív módszert alkalmazott a szerző a kiegészítő melléklet teljességi, megbízhatósági és minőségi használhatóságával kapcsolatosan az előírások teljesítésének vizsgálatára.

A primer kutatás keretében mintegy 150 vállalkozás kiegészítő melléklete került feldolgozásra kérdőíves felmérések segítségével. A minta elemei különböző ágazatokat, különböző társasági formákat és vállalati nagyságrendeket képviseltek.

A mintában szerepel a 100 legnagyobb magyarországi középvállalkozásból 14 társaság, valamint szinte teljes körűen bevonásra kerültek az erdőgazdasági részvénytársaságok (22 társaságból 20), amelyek jelenleg is állami tulajdonban levő ágazati specifikus társaságok. Ez utóbbi két csoport külön is megfigyelésre került. Az erdőgazdaságok esetében az általános vizsgálaton túl, kifejezetten a szakmai-naturális információra vonatkozó kiegészítő adatok szerepeltetése is

felmérés tárgyát képezte, továbbá a környezetvédelemre vonatkozó információk bemutatásának vizsgálata is megtörtént.

A kiegészítő melléklet vizsgálatához figyelembe kellett venni a beszámoló mérlegét és eredménykimutatását, azok néhány fontos adatát, illetve változását is. A törvény előírásainak való megfeleléshez a szerző kiértékelte a kiegészítő mellékletben szereplő, a tételes előírásnak megfelelő információkat, valamint a mérlegből és eredménykimutatásból következő opcionális információkat.

A vizsgálathoz kapcsolódóan kérdőíves módszerrel felmérés készült

- a beszámolót készítők között: a cégek könyvelési feladatainak irányítói körében, valamint a könyvelést és a beszámoló összeállítást külső szolgáltatóként végző könyvelőirodák között továbbá
- a beszámolót felhasználók közül: a hitelintézetek és a cégvezetők között.

Az éves beszámoló kiegészítő mellékletének értékeléséhez kapcsolódó kérdőív nyolc témakörben 135 kérdést fogalmazott meg a minőséget befolyásoló kérdések tekintetében, és 38 informatív kérdést tartalmazott. A kérdőív megszerzése lehetővé tette a primer adatok megszerzését, a kvantitatív adatfeldolgozást. A kérdésekre adott válaszok alapján különböző változók alkalmazására került sor:

- intervallumskála (általában 1-től 5-ig) jelzi az adott kérdéssel kapcsolatos törvényi megfelelést, attitűdöt;
- folytonos valószínűségi változó (pl. árbevétel, létszám stb.);
- bináris változó (Igen - Nem).

A minta kiegészítésre került olyan társaságokkal, amelyek a beszámoló közzétételét követő rövid időn belül – 2009. év augusztusáig – felszámolás alá kerültek. A felmérés során az erre a helyzetre utaló információk meglétét kereste a szerző a közzétett 2008. évi beszámolóiban.

Az adatfeldolgozás során a kérdőívek strukturált kérdéseire adott válaszok, mint független és függő változók, excel táblázatban kerültek rögzítésre, az adatok kvantitatív elemzését az adott változók körére megengedhető statisztikai módszerekkel végezte el a szerző.

3. Kutatási eredmények – új tudományos eredmények

T1. A nemzetközi, az Európai Unió és a környező országok számviteli szabályozása alapján a szerző megállapítja, hogy

- a kiegészítő mellékletre nincs egységes séma, szerkezet, az előírások is a vonatkozó jogszabályok különböző helyein fogalmazódnak meg,
- a hasonló elvi megközelítést szabad formai kidolgozással teljesítik,
- általánosan érvényesül az egyszerűsítési tendencia.

T2. A magyarországi szabály módosítások és a jelenlegi helyzet alapján a szerző megállapítja, hogy

- a nemzetközi és hazai szabályozás állandó változásai nem kedveznek a készítők és felhasználók hozzáállásának, a kiegészítő melléklet minőségének,
- a kiegészítő melléklet további egyszerűsítése, a lényeges és jelentős tételek kötelező közzétételének enyhítése a számviteli beszámoló megbízható és valós összképének további gyengüléséhez vezet, az auditálás visszafogása a minőséget gyengíti,
- a nem megfelelő minőség regisztrálása ne a szabályok eltörlésére, csökkentésére ösztönözzön, hanem az ellenőrzött információk közzétételét segítő intézkedések meghozatalát serkentse.

A beszámoló-készítési szabályokkal kapcsolatban megállapításra került, hogy:

- a beszámolási és közzétételi kötelezettség mentesítésének kiterjesztése (az EU mértékek átvétele a más szerkezetű hazai gazdaságban) a teljesítmény, a foglalkoztatás és a komplexitás vonatkozásában a kockázatokat emeli,
- néhány ezer magyarországi közép- és nagyvállalkozás tanulmányozhatósága nem jelent nemzetgazdasági információ tömeget,

-
- a nagyvállalkozások sem szolgáltatnak lényegesen jobb, felhasználhatóbb adatokat, mutatókat és elemzéseket, ezek helyzetének bemutatását más módon biztosítják (tőzsde, kockázatelemzők stb.),
 - a vállalkozásokat a közeli partnerek helyzete érdekelné, hogy a problémák megelőzhetőek, kezelhetőek és mérsékelhetőek legyenek.

T3. A jogszabályi kötelezettség teljesítésének felmérésére szolgáló kérdőív alapján a kiegészítő mellékletek minősítésére alkalmas jellemzők és mutatók kerültek meghatározásra.

A felméréssel és a kiértékeléssel kapott adatok:

- a kiegészítő mellékletek összehasonlítására alkalmasak,
- a társaságokat és azok csoportjait megfelelően jellemzik.

Ugyanakkor megállapítást nyert, hogy a kiegészítő mellékletre vonatkozó szabályok, „a megbízható és valós vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetre vonatkozó összkép”-hez szükséges „kiegészítések” általános teljesítésének ellenőrzése pontosan nem végezhető el.

T4. A szerző megállapítja, hogy a követelmények szintjén a társaságoknak a gazdasági mutatók szerinti mechanikus besorolása helyett a „megbízható és valós összkép” érvényesítését kell előtérbe helyezni, a lényeges tételek szerepeltetése javítja a felhasználhatóságot.

A vállalkozás folytatása elv érvényesülése – mint kiemelt számviteli kategória – megítéléséhez közvetlen elem nincs, a közvetett tételekből határozott következtetés nem vonható le.

T5. A szerző megállapítja, hogy az éves beszámoló kiegészítő melléklete egyes csoportoknál kimondottan jó minőségű, a törvényi előírásokat is meghaladó információtartalmú.

A felmérés alapján bizonyítható, hogy a számviteli beszámoló, annak kiegészítő melléklete számviteli-pénzügyi jellegű, mivel

-
- a tevékenységek ágazati sajátosságainak,
 - a naturális és a gazdálkodás egyéb jellemzőknek – a felhasználók számára fontos – információit kellő mélységben nem publikálják.

Megállapítást nyert, hogy a nagyobb gazdasági szervezetek kiegészítő mellékleteinek minősége alig haladja meg az átlagost, néhány témában a törvényi előírások teljesítése is problémás.

Megállapítást nyert, hogy a mintában szereplő **egyéb általános** jellemzőkkel bíró cégek kiegészítő melléklete csak részlegesen tudja kielégíteni a jogszabályi elvárásokat.

Megállapítást nyert, hogy az **egyszerűsített éves beszámolók kiegészítő mellékletei** az egyszerűsítési szabályok szerinti csökkentett követelményeknek is csak részlegesen felelnek meg.

T6. A szerző megállapítja, hogy a beszámoló adatai és a kiegészítő melléklet információ-közlései alapján a rövidesen bekövetkező **felszámolási helyzet** nem szűrhető ki megfelelő biztonsággal.

Ennek legfontosabb okai:

- a fordulónap utáni lényeges események bemutatása az egyik leggyengébb eleme a kiegészítő mellékletnek, így ezen cégek sem foglalkoztak ezzel, nem közölték a már mutatkozó problémákat, lényeges információkat,
- a 2008. év végén kialakult pénzügyi és gazdasági válság a 2008. évi beszámolók adatait lényegesen még nem befolyásolta.
- ezen vállalkozások beszámolóiban szereplő 2008. és 2007. évi adatok alapján a főbb elemek változásának számszerűsítésével megállapítható, hogy a változás-intenzitás jelentős szórást mutat, így pusztán ennek a vizsgálata a később felszámolásra került társaságok kiszűrésére megfelelő biztonsággal nem volt alkalmas. A legfon-

tosabb jeleknek a pénzeszköz fogyása, a saját tőke csökkenése és a kötelezettségek növekedése tekinthetők.

T7. A kiegészítő melléklet felhasználói és készítői véleményének feldolgozása és értékelése általánosítható következtetésekhöz vezetett.

Meghatározásra került a kiegészítő melléklet problémáját leíró hatásmechanizmus, a **felhasználók oldaláról**:

- a felhasználók ez ideig nehezen juthattak a közzétett beszámolókhöz,
- nem érdeklődtek iránta,
- számukra releváns információt alig találtak benne (naprakészség, „számviteli nyelvezet”, formális megfelelés stb.),
- a kiegészítő mellékletet többnyire a könyvvizsgáló, az Igazgatóság és a Felügyelő Bizottság tagjai, a hitelintézet, illetve a pályázató munkatársai tekintették csak meg.

Meghatározásra került a kiegészítő melléklet problémáját leíró hatásmechanizmus, a **készítők oldaláról**:

- a készítők felé ez ideig az előzőek alapján a felhasználók részéről érdemi tartalmi, szakmai igény nem jelentkezett,
- a beszámoló számviteli (mérleg és eredmény-kimutatás, cash flow-kimutatás) táblázataira való koncentráció után a kiegészítő melléklet elkészítése „még szükséges elemként” jelent meg, melyet:
 - időzavarban,
 - többnyire az előző évi kiegészítő melléklet átírásával készítették,
- az üzleti titok őrzése, a hátrányossá válható információk visszatartása, az informálás minimálisra szorítása jellemzi a készítők attitűdjét.

A szerző megállapítja, hogy mindezek a kiegészítő melléklet formális megfeleléséhez vezettek.

T8. A szerző bizonyította, hogy a kiegészítő melléklet minőségét javítani szükséges.

Megállapítást nyert, hogy a kiegészítő melléklet minősége érdemi javításának kiinduló pontja lehet a közzététel 2009. májustól való megváltoztatása, a beszámoló és a kiegészítő melléklet könnyű, gyors és díjtalan elérhetősége.

A közzétett számviteli beszámolók felhasználásának tényleges gyarapodása, a felhasználói megjegyzések visszacsatolásának növekedése, súlyának fokozódása hosszabb folyamat eredményeként fog hatni a készítők hozzáállására, bár már rövid-távon a megtekinthetőség éreztetni fogja hatását a formai minimumok teljesítésében.

A tartós javuláshoz az egyéb gátló tényezőket is csökkenteni, a pozitív ösztönzőket fokozni szükséges:

- az aktualitás, az időszerűség fokozása (pl.: a munka átszervezésével a mérleg fordulónapjához közelebbi közzététel megcélozása) révén,
- a beszámoló készítés, a közzétett információk auditálásának szélesítése a jelenleg uralkodó szűkítési, egyszerűsítési irányzat megfordításával.

4. Következtetések és javaslatok

A disszertáció javaslatot ad a kiegészítő melléklet korszerűsítésére, mellyel a következő irányú elmozdulás segíthető:

- a mechanikusan beillesztett általános elemek (a számviteli politika átírása, az alig előforduló választási lehetőségek kihagyása, a kevésbé kifejező erejű mutatók) csökkentése,
- a megbízható és valós összképhez való érdemi hozzájárulás növelése:
 - a vállalkozás folytatása elve szerinti minősítés megjelenítésének szigorítása,
 - a lényeges és jelentős tételek és értékek kiemelésére törekvés,
 - a nemleges információ közlését is igénylő tételek meghatározása (a lényeges-jelentős kritériumokkal összhangban),
- a kiegészítő melléklet szabályozásának tisztázása, esetleges standardba foglalása,
- segítő szoftverek és sémák elérhetősége.

Mindezen intézkedések után a korrekciók ellenére is a kiegészítő melléklet alapvetően számviteli-pénzügyi jellegű lesz, így a más, tevékenységi és gazdálkodási információk fontossága sem fog csökkenni.

5. A szerzőnek az értekezés témaköréhez kapcsolódó publikációi

1. *Tóthné Szabó E. (2009): A számvitel információ szerepe a válságban.* Tudomány napja rendezvény, NYME Sopron (2009. november 3.) Kiadó: Nyugat-magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Kar, ISBN: 978-963-9871-30-4 (Terjedelem: 18 oldal)
2. *Tóthné Szabó E. (2009): A társasági adó csökkentésének néhány módja.* Agrártámogatások és -pályázatok. Cserélhető lapos kézikönyv. RAABE Kiadó Budapest. ISBN 963 9600 01 6 (Terjedelem: 13 oldal)
3. *Tóthné Szabó E. (2009): Speciális finanszírozási formák számviteli elszámolása és hatásuk az eredményre.* Agrártámogatások és -pályázatok. Cserélhető lapos kézikönyv. RAABE Kiadó Budapest. ISBN 963 9600 01 6 (12 oldal.)
4. *Tóthné Szabó E. (2007): A számvitel szabályozása. „Versenyképesség - Fejlődés - Reform” Konferencia,* NYME Sopron (2007. november 7-8.) Kiadó: Sopron Felsőoktatásért Alapítvány, ISBN:978-963-06-6387-8 (Terjedelem: 11 oldal)
5. *Magyar Nemzeti Könyvvizsgálati Standardok 2005. (2006): – (Szerk.: Fekete Imréné) (Cserélhető lapos kézikönyv) IFAC által közzétett Nemzetközi Könyvvizsgálati Standardok magyar adaptációja (MKVK Szakértői Bizottság tagjai közös munkája) Kiadó: Magyar Könyvvizsgálói Kamara Oktatási Központ Kft. ISBN: 963 86989 0 X (Terjedelem: 989 oldal)*
6. *Tóthné Szabó E. – Varga J. – Dr. Vágyi F. (2005): Számviteli ismeretek 2005.* ISBN: 963 00 6209 7, Nebuló 2001 Kiadó Budapest (Terjedelem: 184 oldal)
7. *Tóthné – Királyné – Lehotainé – Dr. Vágyi: (2004.) Számviteli példatár – Szerk: Tóthné Szabó E. (Kiadó: „Soproni Pénzügyszakos Hallgatók” Alapítvány) (Terjedelem: 155 oldal)*
8. *Tóthné – Királyné – Lehotainé – Juhászné: (2003.) Számviteli példatár – Szerk: Tóthné Szabó E. (Kiadó: „Soproni Pénzügyszakos Hallgatók” Alapítvány) Lektor: Dr. Lett Béla, (Terjedelem: 174 oldal)*
9. *Tóthné Szabó E. (2002): A számvitel nemzetközi szabályozása.* Tudomány napja rendezvény, NYME Sopron (2002. november 15.)

-
10. *Tóthné Szabó E. (2001):* Lízing adózási kérdései „Pénzügyi szilánkok” 2001. (Kiadó: „Soproni Pénzügyszakos Hallgatók” Alapítvány) ISBN 963 00 7520 2 (p. 475-482)
 11. Magyar Nemzeti Könyvvizsgálati Standardok 2001. (2001) – (Szerk.: Somogyiné Dr. Kováts Erzsébet) IFAC által közzétett Nemzetközi Könyvvizsgálati Standardok magyar adaptációja (MKVK Szakértői Bizottság közös munkája) Kiadó: Magyar Könyvvizsgálói Kamara Oktatási Központ Kft. ISBN 963 00 1608 X (Terjedelem: 613 oldal).
 12. *Tóthné Szabó E. (2000):* Módszertani útmutatók szerepe a könyvvizsgálatban. Magyar Könyvvizsgálói Kamara 2000. évi konferenciája (2000. szeptember 6-7.)
 13. *Tóthné Szabó E. (1998):* Könyvvizsgálói feladatok a 2000. év miatt – Számvitel Adó Könyvvizsgálat ma (SZAK-MA) (40) 9. (p. 376)

Idegen nyelvű publikációk:

1. *Kovács R. – Tóthné Szabó E. – Vajna I-né Dr. Tangl A. (2009):* A Survey of the Reliability of Accounting and Financial Information with Special Consideration of the Financial and Economic Crisis – “Bulletin of the Szent István University 2009.” Kiadó: Szent István Egyetem Gödöllő – *(Megjelenés alatt)* (Terjedelem: 15 oldal)
2. *Tóthné Szabó E. (2004):* A survey of the impact of globalization on accounting and auditing regulation. – Sesiune de Comuniári Sthntifice Cu Participare Internationala Lumea Financiara – Present Si Perspectiv. Universitatea „Babes-Bolyi” Cluj-Napoca (12-13 Noiembrie 2004.) (p. 465-470) Szerk: Babes Bolyai Universiti Cluj-Napoca Kiadó: Sincron Cluj-Napoca (Románia, Kolozsvár)

